

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 05. aprilli 2016. a istungi päevakorrapunkti 2 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Andres Anvelt

Täna sel istungil on külaliseks kõigepealt Randel Länts, kes on olnud kaks korda Tallinna Sadama nõukogu liige.

Räägi sissejuhatareks lühidalt, millal Sa olid nõukogu liige, kuidas käis Sinu nõukokku määramine ja millistes lisafunktsioonides Sa nõukogu juures olid, sponsorluskomitee jne? Räägi oma sõnadega sellest taustast.

Randel Länts

Esimene määramine oli aastal 2007, vist mais ja see kestis 2009. aasta septembri lõpuni. Teine määramine oli 2014 juuni alguses ja kestis kuni nõukogust tagasiastumiseni oktoobri alguses eelmisel aastal (2015). Lisafunktsioonidena oli tõesti nii, et esimesel korral nõukogus olles olin isegi auditikomitee juht ja teisel perioodil kuulusin sponsorkomiteesse, mis tegutses nõukogu juures nõuandva organina, mis reastab erinevate spordi- ja kultuuriorganisatsioonide toetuste taotlusi, taotluste rahuldamise otsustab nõukogu.

Andres Anvelt

Kuidas nõukogu liikmeks määramine käis? Kes tegi Sulle ettepaneku? Kuidas informatsioon Sinuni jõudis? Kas Sulle esitati mingisuguseid ootusi?

Randel Länts

Mõlemal nõukokku määramise korral toimus see pärast valitsuse kokkutulekut läbi valitsusliidu erakondade. Siis on võetud ette riigi osalusega äriühingud erinevates formaatides. Iga võimupartei poolt on määratud kolm kuni neli inimest, kes vaatavad, keda riigi osalusega äriühingute nõukogudesse liikmeks esitada – nii see otsustamine on käinud. Nõukogul on omanikujärelevalve funktsioon, ootused on piirdunud sellega.

Andres Anvelt

Kui 2007. aastal oli Sinu esimene nõukokku määramine, kas siis määrati mitu uut inimest Tallinna Sadama nõukokku?

Randel Länts

Siis vahetusid kõik nõukogu liikmed peale reformierakonda kuuluvate või reformierakonna määratud liikmete, sest toimus valitsuse vahetus. Ennem seda oli valitsuses keskerakond, reformierakond ja rahvaliit, pärast seda reformierakond, IRL ja sotsiaaldemokraatlik erakond. Vahetati välja keskerakonna ja rahvaliidu ettepanekul määratud nõukogu liikmed.

Andres Anvelt

Kui 2007. aastal uus nõukogu kokku sai, kas siis tuli ka kohe see auditikomiteesse määramine? Kuidas seal see rollide jagamine käis? Kas see toimus kuidagi nõukogu koosolekul konsensuslikult või tegi ettepaneku nõukogu esimees, kes tollal oli Neinar Seli?

Randel Länts

Seal on lähenemine kahetine. Formaalselt tehakse kõik need ettepanekud nõukogu koosolekul. Sisuliselt aga vaadeldi tol korral ka n-õ kogu paketti. Kolm kohta – nõukogu esimees, sponsorkomitee ja auditikomitee esimees - need olid määratud poliitiliste soovitustega.

Andres Anvelt

Auditikomitees oli kolm inimest? Kas oli poliitiline otsustus selle kohta, et need inimesed moodustavad auditikomitee?

Randel Länts

Nii see oli. Tookord auditikomitee ei olnud selline, nagu ta praegu on. Siis ta oli sisuliselt eelnõukogu, kus vaadati nädal või kaks enne nõukogu toimumist läbi nõukogus arutusele tulevad materjalid, millega mindi siis edasi nõukokku.

Andres Anvelt

Mis materjalid? Kas kõik nõukogu materjalid käisid auditikomiteest läbi ja auditikomitee tegi omad ettepanekud?

Randel Länts

Jaa, sisuliselt küll.

Andres Anvelt

Tuletades meelde auditikomitee aega, kui üksikasjalikuks nende ettepanekute ja materjalide ettevalmistamine läks? Kas räägime majandustehingutest või mingitest muudest asjadest? Mis need asjad olid, millega tegelesite?

Randel Länts

Tihedam töö oli eelarveküsimustega. Tollel ajal oli tulnud tööle Tallinna Sadamasse uuele positsioonile siseauditi juht Kristi Vinkel. Tal olid omad plaanid ja nägemused, tööplaanalised küsimused, mida ta soovis auditeerida. Päris detaile ma ei mäleta. Olid eelarvelised ja tööplaanalised küsimused, majandusliku tegevuse või tehingu täpsusega asju auditikomitees ei vaadatud.

Andres Anvelt

2008. aasta septembris oli nõukogu otsus pikendada juhatuse liikmete Ain Kaljuranna ja Allan Kiili juhatuse liikme lepinguid järgmiseks kolmeks aastaks. Kas see küsimus käis kõigepealt auditikomiteest läbi?

Randel Länts

Aus vastus – ei mäleta. Loogiline oleks, et ei käiks. Seda otsust ei mäleta, aga arvan, et ei käinud. See (juhatuse liikmete lepingute sõlmimine) oli nõukogu ainupädevuses. Oli kuulutatud konkurss, olid avaldused, täpset avalduste arvu ei mäleta, aga avaldusi oli kindlasti rohkem kui kümnekond. Arutelud toimusid nõukogus.

Andres Anvelt

Kas nõukogus vaatasite ka need teiste kandidaatide (peale Kaljuranna ja Kiili) avaldused läbi? Kuidas käis Kaljuranna ja Kiili osas otsuste tegemine? Tõnis Palts ja Indrek Raudne olid Kaljuranna ja Kiili volituste pikendamise vastu. Kui palju Sa seda diskussiooni nõukogus mäletad?

Randel Länts

Diskussioon oli üleval, aga ega ma palju ei mäleta. Minu arust me kaalusime tol korral päris pikalt seda küsimust, mäletamist mööda oli nõukogu koosolekuid sel teemal rohkem kui üks. Lõplikud voorud toimusid tõsi küll kahe juhatuse liikmega, kelleks olid Ain Kaljurand ja Allan Kiil.

Tiina Ojasalu

Millest vastuseis tingitud oli? Miks kaks nõukogu liiget olid juhatuse liikmete (Kiili ja Kaljuranna) vastu?

Randel Länts

Ei mäleta.

Tarmo Olgo

Kas omaniku esindaja, s.o nii aktsiaid valitseva ministri kui ka rahandusministri poolt oli suuniseid selle kohta, kuidas juhatuse liikmete konkurss peaks käima? Kas peaks kedagi juhatuses välja vahetama? Või oli nõukogul mõni kontakt ministritega sel teemal, või siis nõukogu koosolekul vahendati selle kohta mingit teavet?

Andres Anvelt

Kas käis ka mingi diskuteerimine väljaspool nõukogu koosolekut, näiteks juhatuse või nõukogu esimehega?

Randel Länts

Seda peaks küsima tookordse nõukogu esimehe käest, tema suhtles üldkoosolekuga. Minu teada üldkoosoleku poolt selliseid suuniseid ei antud, ei konkursi väljakuulutamise ega ka mingisuguste valikute suhtes.

Andres Anvelt

Ütlesid, et oli kümnekond avaldust, erinevad kandidaadid. Kuidas see liikumine Kaljuranna ja Kiili poole ikkagi toimus? Kas see oli rohkem välistamise meetodil, et nendeni jõuda, või oli see sisuline arutelu, arvestades inimeste varasemaid töökogemusi, oskusi jne?

Randel Länts

Seal oli nagu pigem kolmas tegur, kus üsna selgelt oli õhus see (arvamus), et tegu pole tõsise konkursiga: kõik on (ette) ära otsustatud. See tingis ka selle, miks ei tulnud arvestatavaid kandidaate. Sisuliselt konkurss kukkus läbi, sest ei tulnud ühtegi tugevat kandidaati.

Andres Anvelt

Kandidaate oli, aga tugevaid ei olnud?

Randel Länts

Jaa.

Tiina Ojasalu

Kas teostati paralleelselt ka sihtotsingut?

Randel Länts

Ei.

Tiina Ojasalu

Kuulutati lihtsalt välja?

Randel Länts

Jaa.

Tarmo Olgo

Kas nõukogus ikkagi arutati, et kui nõukogu laua peale tulid üsna nõrgad kandidaadid, et teha siis sihtotsing või ei tulnud see üldse arutusele?

Randel Länts

Üldse ei mäleta.

Henn Põlluaas

Mis mõttes see (konkursi tulemused) olid eelnevalt ära otsustatud?

Randel Länts

Ei, oli kahtlus selles suhtes, mida mina kuulsin mõne kandidaadi käest, kes küsis kas avaldust on mõtet saata või ei. Mina ütlesin, et ikka on mõtet saata. Küsimus on selles, et see üldine teadmine, nagu arvata, oli see, et konkurss oli ette ära otsustatud. Oli kahtlus, sest tugevaid kandidaate ei tulnud. Seda järeldasime asjaolust, et see ring inimestest, kes olid oma avaldused saatnud, oli kesine. Kui me arvestame Tallinna Sadama rolli Eestis ja eeldame, millised kandidaadid võiksid sinna tulla, siis me võiksim neid inimesi enam-vähem teada. Seal on täpselt üks nimi, keda ma mäletan siia maani. Rohkem seal selliseid inimesi ei olnud.

Tiina Ojasalu

Kas seal oli palgatud personaliotsingu firma, kes oleks professionaalselt konkursi läbi viinud?

Randel Länts

Minu mäletamist mööda mitte.

Valdo Randpere

Arvati, et oli konkursi tulemused ette ära otsustatud? Sa olid ise üks otsustajatest, kas siis otsustati ette ära?

Randel Länts

Ei otsustatud.

Valdo Randpere

Tegelikult ei olnud otsustatud, aga rahvas väljast arvas, et on otsustatud?

Randel Länts

Jah.

Andres Anvelt

2014. aastal, kui Sa olid jälle nõukogu liige, toimus jälle juhatuse liikmete volituste pikendamine. Räägi sellest protsessist. Sisuliselt oli siis ka konkurss?

Randel Länts

Konkurss mõlemale juhatuse liikme kohale. Minu mäletamist mööda oli meil seal ka firma abis. Juhatuse liikmete volituste pikendamise me tegime suhteliselt hilises faasis, sest juhatuse liikmete lepingud olid lõppemas. Olid jällegi sisulised ja tõsised arutelud ja kaalukeeleks, nii irooniline kui see ka praegu tundub, oli pooleliolev praamihange.

Andres Anvelt

Aga teised kandidaadid olid ka Kiili ja Kaljuranna kõrval? Kas teised kandidaadid lükati kõrvale, kuna praamihange oli?

Randel Länts

Vestlusvoore teiste kandidaatidega nõukogus ei tehtud. Kas nõukogu esimees seal kellegagi kohtus, ei tea.

Andres Anvelt

Kas seal oli ka mingeid omaniku suuniseid või midagi taolist?

Randel Länts

Kas just suunis, aga omaniku soov oli, et oleks konkurss ja see konkurss oleks läbipaistev.

Andres Anvelt

Räägi sponsorkomitee liikme ajast. 2014-2015 olid seal (sponsorkomitees) nõukogu liikme volituste lõpuni välja. Kuidas selle komitee töö üldse toimus?

Randel Länts

Vahepeal selle komitee tööd üldse ei toimunud. 2015. aasta algus oli see, kui sponsorkomitee töö hakkas uuesti peale. Põhimõte oli see, et teatud summa, tuginedes kasumlikkusele, eraldatakse Tallinna Sadama poolt spordi ja kultuuri toetuseks. Sponsorkomitee koosnes kolmest liikmest - nõukogu esimees, mina ja Tallinna Sadama avalike suhete juht, vist.

Andres Anvelt

Siis keegi ka väljastpoolt nõukogu kuulus sinna?

Randel Länts

Jah, Tallinna Sadama inimene, kes vastutas kogu selle (toetustega seonduva) suhtluse eest. Tallinna Sadama kodulehel on tavaliselt teade selle kohta, et (taotluste) voor avatakse, s.o raha on meil niipalju, tollel hetkel jagame niipalju (toetusteks) ja oodatakse taotlusi. Sponsorkomitee roll ongi vaadata taotlused läbi, vaadatakse koos Tallinna Sadama töötajaga, et need oleksid Tallinna Sadama huvides. Mõnede taotluste puhul on küll mõneti raskesti põhjendatav, aga toetust ei saa määrata kui mingit seost Tallinna Sadamaga üritusel ei ole. Vajalik oli ka töötada välja mingisugused kriteeriumid, mille alusel seda raha jaotatakse. Meie otsustasime tookord mingisugused summad, et me ei jaga toetusi 500 või 1000 euro kaupa, vaid summast suurusjärgus 10 000 ja 15 000 eurot, mingi teatud erandiga. Ja kolmas asi, mida vaadati oli järjepidevus. Kui juba mingit asja on hakatud toetama ja kui ollakse kahepoolselt sellega rahul, et siis see toetamine jätkuks. Lõplik otsus (toetuste kohta) on ikkagi nõukogul, s.o kas nimekiri toetuse saajatest kinnitada või mitte.

Andres Anvelt

Kas lõpliku summa suuruse andis ette ikkagi nõukogu, mis kodulehele üles pandi?

Randel Länts

Summa tuleneb eelmise aasta kasumlikkusest. Ma ei mäleta protsente. Ilmselt ligi miljon (eurot), mis seal jagati. Ainuke mõõndus, mille me tegime, oli see, et me (sponsorkomitees) suurendamise mõnevõrra esimeses osas jagatavat raha, mis automaatselt tähendab seda, et teises osas jagatavat raha jäi vähemaks. Üldiselt oli hea tava see, et seal tehakse 55:45 või 50:50. Aga meie tegime kuskil 60:40. Lihtsalt kuna neid taotlusi oli palju, ning vahele oli jäänud pikk periood, kus raha üldse ei eraldatud, siis see oli sootuks midagi muud.

Tiina Ojasalu

On olnud etteheiteid, et komitee on kuidagi poliitilistel alustel neid rahasid jaganud. Selles suhtes on Teil mingeid kommentaare?

Randel Länts

No neid etteheiteid me ju teadsime ja eks see ole ka põhjus, miks sponsorkomitee töö oli vahepeal peatunud. Aga sponsorkomiteesse kuulus ka inimene väljaspoolt nõukogu, s.o Tallinn Sadama enda inimene. Iga selline (raha) jagamine on kuskilt maalt subjektiivne, sest

igaühel on oma isiklikud mõtted, aga et seal jagati raha poliitiliselt, olid suunised, et sellele või teisele on vaja, minul küll sellist asja ette ei tulnud.

Tarmo Olgo

Kas te ise saite kellegilt teiselt suuniseid, et projekti tuleks toetada või kas kõik need taotlused, mida te hindasite, tulid ainult läbi Tallinna Sadama, või võisid need tulla ka kuskilt nõukogu liikmetelt, kuskilt mujalt?

Randel Länts

Raske öelda, kas need tulid nõukogu liikmetelt. Nõukogu liikmetel oli raske neid taotlusi teha, sest taotlusi pidid tegema (spordialade) alaliidud. Kui mõni nõukogu liige rääkis mõne alaliiduga, seda ei saa nagu pahaks panna, sest kui sellised toetused on tulemas, siis alaliidud teadsid sellest. See oli üldteada informatsioon, seda infot valdavad kõik. Alaliidud on minu teadmist mööda olnud tihedas suhtluses Tallinna Sadamaga, küsides pidevalt, kas ja kuna toetusi saab. See pole mingi saladus, kuna (taotluste) voor avatakse.

Tiina Ojasalu

Kas nende toetuste taotlemisel seati ka mingeid kriteeriume? Tuleb esitleda Tallinna Sadama logo või midagi?

Randel Länts

Neid tehnilisi detaile peab küsima Tallinna Sadamalt endalt. Seal on neid erineva suurusega logosid, mida nõutakse sõltuvalt toetuse suurusest. See tehniline pool oli Tallinna Sadama enda korraldada ja kirjas oli ka, mida (toetuse saaja poolt) vastu pakutakse. Kord oli olemas Tallinna Sadamal, kuidas see toimub.

Valdo Randpere

Iga spordiala kehtestab ka ise reeglid, kuidas tohib sponsori logo eksponeerida. Mul on küsimus seoses erinevate väljaütlemistega – kas nii sponsorrahade kui ka igasuguste muude rahadega seoses võid öelda, et mõni erakond oli huvitatud ja sai Tallinna Sadamast raha?

Randel Länts

Täpsustan - milliste muude rahadega?

Valdo Randpere

Igasuguste korruptiivsete rahadega. Kas Sinu teada on mõni erakond tassinud Tallinna Sadamast raha minema, kaasa arvatud Sinu esimese nõukogus oleku ajal? Keskerakonna nimetatud liikmed on ka kunagi Tallinna Sadama nõukogus olnud, vabaerakonna ja EKRE nimetatud liikmeid pole olnud, kuna neid erakondi polnud siis olemaski.

Randel Länts

Minul selline teadmine puudub. Ei tea, et sellist asja oleks tehtud.

Andres Anvelt

Nõukogus te selliseid asju ei arutanud?

Randel Länts

Nõukogus me selliseid asju ei arutanud.

Andres Anvelt

Sponsorluskomitees?

Randel Länts

Ei teinud ka sponsorluskomitees seda.

Peeter Ernits

Auditikomitees?

Randel Länts

Ja auditikomitees ka ei teinud.

Valdo Randpere

Ma leian, et see on tähtis küsimus, kui räägitakse raha väljakantimisest Tallinna Sadamast erakondade poolt. Siis ma teen varsti ettepaneku, et kui algatasime seaduseelnõu, et erakondade rahastamise järelevalve komisjoni ei tohiks kuuluda kriminaalkorras karistatud isikud, siis ma leian, et uurimiskomisjoni ei tohi kuuluda kriminaalkorras karistatud organisatsiooni (keskerakonna) esindaja.

Tarmo Olgo

Kui Te sponsortootlused läbi vaatasite, kas Teil oli sellel hetkel teadmine või info selle kohta, kui palju need sponsortootluste esitajad on samaks eesmärgiks saanud kõrvalrahastamist?

Randel Länts

Jaa. Seda me palusime alati vaadata. Seal olid ka omaosalusajad, muud finantseeringud, projekti eelarved jne alati tootluste juures. See informatsioon oli alati olemas.

Tarmo Olgo

Kas seal oli ka toetuse määramisel kaalukeeleks see, et kui taotleja oli nt hasartmängumaksu nõukogust juba saanud raha, siis osa raha võiks tulla Tallinna Sadamast?

Randel Länts

Sellist konkreetset näidet ma ei mäleta. Aga mäletan seda, et kui eelarve suurusjärk oli kuskil ca 80 000 eurot ja küsiti 800 eurot juurde, siis sellisel juhul me otsustasime, et me ei anna seda raha, sest see 800 eurot ei aita ju kuidagi 80 000 eurose eelarvega projekti. Seda me jälgisime. Seda, et me vaatasime, kui palju on saanud konkreetne võistlus või kultuuriüritus hasartmängumaksu raha ja me paneme Tallinna Sadamast teise sama palju juurde, seda küll ei olnud.

Andres Anvelt

Teie tegite ettepaneku (toetuste maksmiseks) sponsorkomitees. Kas nõukogu võttis neid ettepanekuid alati „puhta kullana“ või siis tehti ka muudatusi?

Randel Länts

Kord oli ilmselt see, et nõukogu seal muudatusi ei teinud. Ta kinnitas ettepanekud tervikuna või lükkas tagasi.

Tarmo Olgo

Kui te olite raha ära jaganud, kuidas sponsorkomitee veendus, et see raha kasutati sellel otstarbel, mis projektis kirjas oli? Oli seal mingi aruandluse pool?

Randel Länts

Jaa. Seal on kindel aruandluse kord. Seda aga sponsorkomitee ei vaadanud. Tallinna Sadamal oli endal ülesanne need aruanded kätte saada, aruandluse kohustus oli. Rahade kasutus ja kõik sellega seonduv oli Tallinna Sadama ülesandeks, kontaktisikuks selles osas oli Sirle Arro.

Tarmo Olgo

Tegid nad mingeid toiminguid ka? Auditeeriti või oodati aruandeid, et need üritused ikkagi toimusid, kas lubatud vahend osteti, kas kulud olid suuremad jne?

Randel Länts

Need ei olnud mingid nurgatagused üritused. Üldjuhul ikkagi need üritused toimusid. Näiteks oli ralli, Tallinna Sadama huvides mingid valdade üritused saartel jne. Aruandluskohustus oli kindlasti olemas.

Siim Kiisler

Tahan küsida kompromisslepingu kohta Prevo Holding OÜ-ga. Kas nõukogus arutati seda? Mis seal arutati ja millisele seisukohale jõuti?

Randel Länts

Arutati, et see on suur jama. See oli pikalt kohtus ja nõukogus arutati seda kahel või kolmel korral. Kaasatud olid mitmed finantseksperdid ja juristid. Lõplik otsus nõukogus langes selle kasuks, et mõistlik on minna kohtuvälisele lahendusele, seda tehti väliste ekspertide soovitusel.

Andres Anvelt

Mulle jääb see Prevo Holdingu teema praegu kaugeks, olen sellest küll kuulnud.

Randel Länts

Ma ka ei oska seda päris lõpuni selgitada. Oli lubaduste mittetäitmine ühelt ja teiselt poolt. Tehing ise leidis aset kuskil 2000.ndal aastal või seal kandis. Vaidlus oli pikalt õhus, kuskil seitse aastat oli asi kohtus ja tollel hetkel oli meil aastaaruandes või audiitori märkustes kirjas, et küsimus tuleb ära lahendada. Oli kokkuleppemenetlus. Nõue ise oli kuskil 30 miljoni juures

Tallinna Sadama vastu. Mõni kokkuleppemenetluse teed pärast kahte või kolme nõukogu koosolekut. Kaasatud olid väliseksperdid: audiitorid või finantsnõustajad ja advokaadibürood. Nõukogu liikmetel ei olnud selles osas teadmisi, puudusid juriidilised teadmised ja pädevus, puudus ka ajalooline mälu selles küsimuses. Kõik need asjad olid juhtunud enne, kui valiti need inimesed nõukokku, kes seal sellel hetkel laua taga olid.

Siim Kiisler

Palju aastaid käidi kohut ja siis ühel hetkel äkki ootamatult Tallinna Sadam otsustas teha kompromissi?

Randel Länts

Päris ootamatu ei olnud. Oli ikkagi audiitori soovitus seda teha, see nii ootamatult ei tulnud.

Tiina Ojasalu

Nõukogu protokollist tuleneb, et ka kohus pakkus välja, et sõlmida kompromiss Prevo Holdingu pakutud tingimustel. Kui kohtupoolne seisukoht on olemas, siis on kummaline seda küsimust poliitiliselt uurida.

Peeter Ernits

Prevo Holdinguga seoses - kuidas erinevatest erakondadest nõukogu liikmed selles Prevo Holdingu küsimuses nõukogus käitusid? Kas torkas midagi silma?

Randel Länts

Ei torganud. Kui see teema tõstati, siis tõstati suure üllatusena. Kõik olid midagi kuulnud, teadsid, et selline asi on üleval. Aeg-ajalt oli sellest kohtu-saagast juttu olnud. Kuna aga sellega kuskile ei olnud jõutud, siis otsustati minna seda teed, et ... (teha kompromiss). Kellegi mingis suunas energilist tegutsemist või surumist kohe kindlasti ei olnud.

Peeter Ernits

Juhan Parts on rõhutanud, et see, mida me siin arutame on tühi-tähi, aga see Prevo asi on see, millega peaks tegelema?

Randel Länts

Ma ei oska selle kohta eriti midagi lisada. Võib-olla peaksid sellega tegelema õiguskaitseorganid.

Andres Anvelt

Kui Sa olid esimest korda nõukogus, siis Sa sellega ei puutunud kokku?

Randel Länts

Ei mäleta, sellisel kujul kindlasti mitte. Kui, siis ainult nii palju, et selline asi on meil kohtus. Tol hetkel see asi vist läks kohtusse. Rohkem seal midagi ei olnud. Vaidlus oli püsti.

Andres Anvelt

Aga teisel korral (2014) ? Kas tuli lauale juhatuse ettepanekul? Kuidas see küsimus nõukogu lauale jõudis? Kuidas kompromissini jõuti?

Randel Länts

Konkreetselt juhtumit ei mäleta, kuid tõenäoliselt kohtuvaidluses ja läbirääkimistel juristidega ja muude ekspertidega ilmselt jõuti sellele järeldusele. Nõukogu lauale tuli see ilmselt millalgi 2014. aasta sügisel. Tundub üsna loogiline, kui üks osapool, kes on kohtus ja vaidleb teise poolega, jõuab mingil ajahetkel järeldusele, et lõpetada asi kompromissiga ära. Nendel nõukogu koosolekutel, kus see teema oli arutusel, oli alati ka keegi väljastpoolt kohal, kas sadamat esindav advokaadibüroo või ka keegi teine, kuid advokaadibüroo oli kindlasti.

Peeter Ernits

Kuidas juhatuse liikmed sellesse probleemi suhtusid? On midagi sellest meeles?

Randel Länts

Meeles on niipalju, et kui juhatuse liikmetelt küsiti, mis asi see on, sest nõukogu liikmed ei olnud selle teemaga kokku puutunud. Juhatuse liikmete seisukoht oli see, et tegemist on suure jamaga, ühe väga halva lepinguga, mis oli kunagi eelmise juhatuse liikmete poolt sõlmitud (2003. aastal) ja katsume siit nüüd välja tulla. See oli igati loogiline juhatuse soov.

Andres Anvelt

Teise ametiaja jooksul (2014) see praamivärk oli ka laual. Kirjelda üldisemalt, kui palju nõukogu oli praamihankega seotud. Millised olid omaniku seatud ootused? Kuidas oli juhatuse käitumine, soov osaleda või mitte osaleda riigihankes jne?

Randel Länts

Omaniku ootus oli osaleda riigihankes. Seal väga palju teisi variante ei olnud. Alati on teoreetiliselt see võimalus, et kui nõukogu omaniku ootust ei täida, siis ta (omanik) vahetab lihtsalt nõukogu välja.

Andres Anvelt

Juhatus esimesel korral siis ei täitnud seda ootust?

Randel Länts

Tollel hetkel ehk ei olnud see nõue nii üks-üheselt sõnastatud. Pärast esimest ebaõnnestunud katset või mittetäitmist oligi omanikupoolne ootus väga selgelt sõnastatud - Tallinna Sadam peab tulema sellele konkursile.

Tarmo Olgo

Kas Te täpsustaksite ja ütleksite kus ja kuidas see (omaniku ootus) sõnastati?

Randel Länts

See oli kas läbi nõukogu esimehe või juhatuse kohtumise üldkoosolekuga, või oli isegi lausa mingi kiri. Jään täpse vastuse võlgu. Aga ühtne arusaam oli küll sellest omaniku ootusest.

Andres Anvelt

Siis te otsustasitegi, et osaleda konkursil ja asutada tütarettevõtte? Kas see oli juhatuse liikmete poolne initsiatiiv või kuidas? Ma vaatan, et nõukogu on seda arutanud.

Randel Länts

Tallinna Sadamal on see praktika, et erinevate nn mitteklassikaliste sadamateenuste pakkumiseks on olnud erinevad tütarettevõtted. See tundus ka loogiline, et selleks luuakse eraldiseisev „keha“. Küllap on selle põhjuseks ka mingi riskide hajutamise küsimus. Siis ei ole Tallinna Sadam ise see põhiline asjaajaja, vaid selleks on loodud eraldi äriühing, kes sellega tegeleb.

Andres Anvelt

Juhatus liikmed kirjeldasid protsessi, kuidas hankesse minnakse, tegemist oli läbirääkimistega hankeprotsessiga. Kas kogu selle protsessi (hankemenetluse) läbipaistvusest tekkis nõukogu liikmetel juhatuse liikmetele küsimusi? Kuidas tütarettevõtte, mis on loodud riskide hajutamiseks, sai võtta kasutusele lihtsamaid riigihanke reeglid, mida riigi äriühing poleks teha saanud? Kuidas diskussioon toimus? Kas te olite kõik selle diskussiooniga rahul? Tekkis nõukogu liikmetel ka küsimusi?

Randel Länts

Diskussioon käis kahe asja ümber, kui konkreetne omaniku suunis oli olemas, siis oli küsimus: 1) kas jõuab ajakavasse, ja 2) mis on see hind, mida hankes pakutakse. Muid väga põhjapanevaid küsimusi ei olnud.

Andres Anvelt

Kas varasemalt lahenduse otsimise meetodis olid kaalul variandid, esiteks, et minna hankesse, s.o uusi parvlaevu ostma või siis teine lahendus, mis puudutas Väinamere Liine? Kas te nõukogus seda varianti ka kaalusite?

Randel Länts

Kui seda asja arutati, sai loomulikult kõik alternatiivid läbi arutatud, mis olemas olid. Olles vaadanud seda informatsiooni, et kes üldse laevu ehitavad, mis on see ajagraafik, mis on vajadus ja kaaludes alternatiivina ka seda, kas võtta praegu opereerimisel olevad samad Väinamere Liinide laevad, või kellegi teise laevad kasutusse. Loomulikult see arutelu kuskil käis. Ma ei mäleta, kas ametlikult nõukogu tasemel, aga selgelt nõukogu liikmete vahel ja kindlasti ka konsultatsioonis juhatuse liikmetega. Eeldan, et samasugused kohtumised toimusid ka MKM-s. Aga ühel hetkel tekkis väga selge otsus, et läheme uute praamide peale välja. Selgus see, et kui kõike nelja praami ei jõua teha, siis otsitakse mingit muud lahendust. Aga küllap seal mängis rolli ka paljus see, et Väinamere Liinid ise ei olnud väga koostööle või lahenduse leidmisele orienteeritud, sest ühel hetkel läksid seal ka suhted inimlikult ja isiklikult sassi, mis välistas edaspidiselt selle alternatiivi kaalumise.

Andres Anvelt

Kui Sa vaatad nõukogu liikmena juhatuse liikmete suhestumist kogu sellesse protsessi, siis ajalise graafiku peale vaadates, kas nad pooldasid seda (praamide ostu) või olid sellele vastu? Või hakkasid nad mingist hetkest seda (praamide ostu) pooldama? Kas nende meeleolu praamide ostu suhtes muutus? Kas nende suhtumises kogu sellesse protsessi toimus Sinu kui nõukogu liikme silme all mingi muutus või oli midagi, mis pani õlgu kehitama?

Randel Länts

Ei olnud midagi sellist, mis oleks pannud õlgu kehitama. See on ju igati loogiline, et kui su ettevõttele pannakse ülesanne, siis sa otsid sellele lahendusi. Ja tundub ka üsna mõistlik mõte see, et milleks ehitada midagi uut, kui sa saad kasutusele võtta need (praamid), mis ka praegu sõidavad ja toimivad. Lauale see alternatiiv lõpuks ei tulnud, aga tõenäoliselt neid läbirääkimisi mingisuguseid peeti, kasvõi selleks, et saada mingi võrdlushinnang, see on igati loogiline, et selline asi võis toimuda. Aga näha midagi sellist, mille kohta saaks tagantjärele öelda, et siin nüüd toimus oluline muudatus ja inimeste silmad löid särama, nagu ma lehtedest lugesin, seda küll ei olnud. Oli konkreetset omaniku soovi täitmine pärast seda konkursi võitmist.

Tarmo Olgo

Uute praamide ostmise kohta. Kui Te olite nõukogu liige ja kui arutati uute praamide ostmist ja lepingu tingimusi, kas selle arutelu käigus tekkis selge arusaam sellest, kui palju praamid maksavad, kuidas hind kujuneb, milliseid vahendajaid protsessis kasutatakse ja mida neile makstakse. Kas arutati ka (praamide ostu) lepingute tingimusi?

Randel Länts

Mis puudutab hinna kujunemist, siis detaile ei toodud välja: kui suur on tööjõukulu, kui palju maksab metall? Seda arutelu ei olnud. Toodi välja tüki (laeva) hind. Pakkumised olid võetud kas kolmest või neljast ettevõttest. Siis toimus läbirääkimine teemal, kuidas need neli praami jõuaksid õigeaks ajaks valmis. Sealtekkis see (mõte), et ühes (tehas) teha kaks ja teises kaks (laeva). Hinna osa oli välja toodud. Ma ei mäleta, kas me neid pakkumisi päris nägime või kaalusime. Mis puudutab vahendamist, siis selles osas ma ei oska midagi kommenteerida. Olid jooniste tegemised ja need asjad, siis räägiti omanikupoolsest järelevalvest, s.o kes seda ehitust jälgib. Kas seal olid mingisugused vahendusfirmad vahel, seda diskussiooni küll ei mäleta ja ka nende tasusid.

Tarmo Olgo

Kas lepingu tingimusi arutati, eriti just sanktsioonide osa? Kuna oli väga tugev ajasurve, kas sellest johtuvalt on lepingu tingimustesse sisse kirjutatud lepingu mittetäitmise eest sanktsioonid? Kas need on piisavalt kaalukad, et kui probleem tekib, siis oleks vähemalt rahaliselt see kompenseeritud?

Randel Länts

Jään vastuse võlgu. Minu mäletamist mööda me neid ei arutanud, et „keerame siit juurde või siit maha“.

Andres Anvelt

Ajaline surve oli väga suur. Kas nõukogus oli arutelul see hädaolukord, kui neid (laevu) ei jõuta valmis? Millised sanktsioonid võiks nendele kehtestada, et natukene survestada ehitaja poolset pingutamist?

Randel Länts

Seda ei mäleta, küll aga seda plaani, et kui (praame) valmis ei jõuta (ehitada) ja kui aeg läheb selgelt „lappama“, et siis tuleks välja mõelda plaan B, seda räägiti. Aga minu mäletamist mööda me ei läinud sellistesse detailidesse, et millised on need (lepingulised) sanktsioonid ja kuidas me seda aktsepteerime.

Tarmo Olgo

Lepingu mustandit teile näidati?

Randel Länts

Ei.

Andres Anvelt

Olid erinevad pakkumised (praamidele) kolmest –neljast kohast, siis otsustati, et kaks (laeva) sellele ehitajale ja kaks teisele. Kas selle otsustas nõukogu, või?

Randel Länts

Formaalset otsustas selle nõukogu, aga ettepanek tuli juhatusele.

Andres Anvelt

Mille pinnalt te otsustasite? Kas te uurisite ka mispärast? Kas hinna põhjalt ainult, aja põhjalt?

Randel Länts

Mõlema põhjal minu meelest. Üks pakkuja diskvalifitseeriti selle tõttu, et nad ei oleks jõudnud (praame) valmis, ja siis oli hinna küsimus - need olidki nagu kaks põhilist faktorit.

Andres Anvelt

See oli juhatuse poolt serveeritud

Tiina Ojasalu

Juhatuse volituste pikendamisest: põhjuseks oli seesama praamihange. Kas nõukogul oli mingit teadmist ka nendest kahtlustest (juhatuse liikmete võimalikust korruptiivsest käitumisest) tollel momendil?

Randel Länts

Ei. Kollektiivse organi osas ma ei oska rääkida, aga keegi seda kindlasti ei väljendanud ja minul sellist teadmist polnud. Neid (kahtlusi) sellel koosolekul kindlasti ei väljendatud.

Tiina Ojasalu

Teile ei olnud midagi teada?

Randel Länts

Minule seda keegi ei öelnud.

Peeter Ernits

Kui minister juba teadis ja Remo Holsmer ka teadis, teised ei saanudki teada, aga kas midagi sellist kahtlast oli õhus. Olete kaks korda olnud juhatuse liikmete määramise juures, kaks nõukogu liiget olid juhatuse liikmete määramise vastu, teine kord samas olukorras olles Te ei teadnud, et KAPO midagi teab, aga kas see tundus ikkagi olevat loomulik asjade käik (juhatuse liikmete lepingu pikendamine), et just praegused juhatuse liikmed on kõige paremad kandidaadid ja kõik läheb ikka nii edasi?

Randel Länts

Põhimõtteliselt küll, jah. Esimesel (juhatuse liikmete volituste pikendamise) juhul oli see kindlasti ja teisel (2014. aastal) korral oli nõukogu enda poolt arutusel, et praamihanked on praegu esmatähtsad: vaja on teostada hange, olla selles edukad. See oli ka üks kriteeriumidest, miks me ei läinud juhatuse lepingu pikendamisele suvel, kuigi siis oli juba sellest juttu, vaid tegime seda kas oktoobri lõpus või novembris (2014). Siis oli selge, et on vaja saada laevad valmis ja asjad käima. See oli see argumentatsioon. Selliste kuulujuttude põhjal, et inimene on selline või teissugune, ilma mingisuguste faktideta, ilma vastava organi kahtluseta, on üksikisiku tasandil väga raske otsust teha. Selliseid kahtlusi ei olnud ja see (juhatuse liikmete volituste pikendamine) tundus üsna loomulik asjade käik.

Peeter Ernits

Kas toona (2014) ei olnud (juhatuse liikmete volituste pikendamisega) samuti nagu eelmisel korral, kus kaks IRL taustaga nõukogu liiget avaldasid selget vastuseisu (juhatuse liikmete volituste pikendamisele)? Kas toona (2014) IRL liikmed ei käitunud samamoodi?

Randel Länts

Ei käitunud, sest IRL liikmeid ei olnud toona (nõukogus).

Tiina Ojasalu

Ükskord aastas hinnatakse juhatuse liikmete töötulemusi. Kuidas see protsess käis? Kirjeldage palun, milline arutelu seal oli?

Randel Länts

Oli arutelu küll. Tagantjärele ääretult irooniline, aga hindamiskriteeriumiks oli seesama praamihange, mis oli kriitiline (teema) ja mida me hindasime, et saadi väga hästi hakkama.

Tiina Ojasalu

Aga eelmisel perioodil, kui Te olite nõukogus? Kas siis oli ka neid hindamisi? Kuidas seal need arutelud olid?

Randel Länts

Oli küll. Arutelusid ma ei mäleta, kuid mäletan seda, et kui arutati tulemustasu, siis maksimumini (tulemustasu määramisel) me kindlasti ei jõudnud. Mis need põhjused olid, ei mäleta. Tõenäoliselt oli see seotud sellega, et 2008. aastal oli suur (käivete) kukkumine väliste mõjude põhjal, mis oli iseenesest ka loogiline. Ühest küljest oli see hinnang, et kui (kasumi) numbrid vähenevad, siis ei saa ka premeerida hea töö eest kõrge preemiaga

Henn Põlluaas

Nõukogu esimees Holsmer teadis juhatuse liikmetega seotud kahtlusest. Milline oli tema käitumine selle (juhatuse liikmete volituste) pikendamise ja selle argumenteerimise juures?

Randel Länts

Ei olnud seal midagi erilist. Ei täheldanud, et inimene teab midagi ja varjab seda ülejäänud seltskonna eest ja surub midagi läbi. Sellist asja kindlasti ei olnud.

Henn Põlluaas

Justkui ei teakski?

Randel Länts

Seda ma nüüd ei tea. Käitus täiesti sarnaselt nii, nagu ta nõukogu esimehena on ikka käitunud. Midagi erilist küll ei olnud: käed ei värisenud, näost ei punetanud. Niisuguseid asju ei olnud, kõik oli väga normaalne.

Andres Anvelt

Oled olnud kokkuvõttes peaaegu neli aastat kahes etapis Tallinna Sadama nõukogu liige.

Randel Länts

Kolm ja pool aastat.

Andres Anvelt

Jah, kolm ja pool kokku, aga kahes etapis, ajavahega viis aastat.

Esiteks, mida Sa pikaajalise nõukogu liikmena ütled, kas oled tagantjärele rahul, kuidas toimus riigiettevõtte juhtimine ja nõukogu toimimine? Teiseks, mis võiks olla korraldatuid teistmoodi? Kolmandaks, kas kahe perioodi vahel, kui Sind määrati tagasi nõukokku, kas töökorralduslikult oli toimunud (Tallinna Sadamas) mingisuguseid muutusi, s.o sisulisi, formaalseid?

Randel Länts

Alustan viimasest küsimusest. Esimene asi, mis viie aastaga muutub on see, et inimesed lähevad vanemaks. Seal (nõukogus) olid ju mitmed inimesed sellest ajast, kui mina sealt (nõukogust) lahkusin, neli inimest. Kahtlemata oli töökorraldus suurema luubi all tolleaegset nõukogu esimeest Neinar Seli puudutavatele erinevatele skandaalide tõttu, mida kajastati ajakirjanduses. See tähendas seda, et nõukogu ise oli oma asjaajamises korrektsem. Kasvõi see sama sponsorkomitee teema. Nt EOK taotlused lükati üksüheselt tagasi, seda ei olnud

võimalik arutada. Teine, mida ma mäletan, kuid milleni nõukogu ei jõudnud, oli korrupsiooniennetamise dokumendi väljatöötamine auditikomitee poolt. See pidi tulema arutamisele päeval, mis järgnes juhatuse liikmete arreteerimisele. Millest nõukogu töös puudu jääb, see on kindlasti omaniku poolt defineeritud ootus ehk siis see, mida riigiettevõtelt oodatakse. Valdavalt kätkeb ootus endas eelarve täitmise rolli, et niipalju on vaja dividende maksta riigile, see on see põhiline. Sellist laiemat, strateegiale suunatud ootust ei olnud. Ma arvan, et seda ei ole ka paljudel teistel ettevõtetel. See on see, mis puudu on, kasvõi see kuidas me konkureerime Läänemerel, kuidas me suhestume Venemaa Ust-Luga sadamaga, kõik sellised asjad. Osalt on see küll nõukogu pädevuses, aga lõplikud otsused tulevad omanikult endalt. See on see, mida on selgelt minu hinnangul vaja. Kui Sa küsid, kas ma olen rahul nõukogu tööga?

Andres Anvelt

Mis võiks parem olla, omaniku ootused jne?

Randel Länts

See on kindlasti üks asi, mis peaks olema. Kindlasti peaks olemas olema pikaajalised strateegilised eesmärgid, s.o mida me tahame sadamaga saavutada, seda arvestades meie asukohta, arvestades idanaabri - Venemaa käitumist, kes ei allu ilmtingimata majanduslikule loogikale, kõike seda (tuleks silmas pidada). Teine asi on tariifide küsimus. Lisaks veel logistikasektori enda ettevõtete ühtsem vaatamine omaniku poolt. See, et inimesed (logistikasektorist) omavahel räägivad, on tore küll, aga kui Tallinna sadamasse ei tule kaupa, ei ole raudteel ka midagi vedada. Need lülid ja sellega seotud lai pilt ning Eesti transiidisektori eesmärgid laiemalt on puudulikult määratletud.

Valdo Randpere

Olen seda meelt, et suur osa asju, mida Sa lugesid ülesse, et mida ootad omanikult, on tegelikult nõukogu ja juhatuse töö. Kui juhatuse ja nõukogu ei suuda paika panna strateegiat ettevõttele, siis tekib küsimus, mida nad seal üldse teevad. Istuda ja oodata, et omanik defineeriks kogu strateegia!? Omanik ütleb, et tahan saada sellist tootlikkust, kapitali, ja kui see on tehtud, siis teie (nõukogus) peate näitama juhatusele, mis on strateegia ja juhatuse peab teile näitama, kuidas selle eesmärgini jõuda, See võiks minu arvates selline nägemus olla. Kui istud ja ootad omaniku käest (juhiseid), siis tõepoolest, mis teie (nõukogus) teete?

Randel Länts

Seda võib lahendada kaheti – kui on soov midagi teenida, siis seda võib teha läbi põhitegevuse või läbi vara müügi, omaniku ootusi saab ka selliselt täita...

Valdo Randpere

Nõukogu ülesanne on ka näha, et kui (äriühingu) sissetulekud vähenevad, siis on kaks võimalust – kas vähendada kulusid või suurendada tulusid. Tulude suurendamine tihti peale tähendab seda, et pead laiendama oma tegevusvaldkonda ja siis on see küsimus, et sead selle

juhatuse ülesandeks ja las tulevad oma visiooniga ning siis nõukogu kaalub ja teeb oma valiku. Omanik seda tegema ei hakka.

Randel Länts

Täpsustan, et ma ei eeldagi seda, et kuskil istub nõukogu, kes ootab, et omanik midagi ütleb ja kui ei ütle, siis jääbki istuma ja aega viitma. Ma seda ei mõelnud niimoodi. Vaid seda, et omanik defineerib sektori ootuse – mis see on? Seda ütleb tegelikult üldkoosolek või ütleb seda valitsus või koalitsioon. See on natukene suurem kui pelgalt nõukogu pädevus. Nõukogu pädevus ei ole minna Venemaale „kraane lahti keerama“. See võiks olla omaniku pädevus. Kas see õnnestub või mitte, see on iseküsimus. See on see vahe, mida ma silmas pean.

Tiina Ojasalu

Teid nimetati nõukogu liikmeks rahandusministri ettepanekul. Kas Teile tutvustati RM riigivara osakonna poolt välja töötatud ootusi nõukogu liikmetele? Kas ka jälgiti, et sellest dokumendist kinni peetaks?

Randel Länts

Ma olen seda dokumenti näinud. Kas see oli kaasas meiliga, millega saadeti ankeedid või nimetamine? Või oli see mingis „TERE tulemast“ paketi sees. Olen seda dokumenti kindlasti näinud ja ka lugenud.

Tiina Ojasalu

Aga vahepeal, s.o nõukogu liikmeks oleku ajal, kas Teil oli RM-ga mingit kokkupuudet? Kas Teile anti sealt mingeid suuniseid?

Randel Länts

Ei.

Henn Põlluaas

Mis aastal oli Paldiski kai ehitamine?

Randel Länts

Mingid kai ehitamised olid küll, aga ma detaile ei mäleta. Kaide ehitamised ja parendustegevused on Tallinna Sadama iga-aastane tegevus.

Andres Anvelt

Täname.

Üleskirjutuse koostas

Üleskirjutuse kooskõlastas

Kaie Masing
Uurimiskomisjoni konsultant

Randel Länts
(e-kiri 12.04.2016)